

Odrůda *Moravia* odolává jarním mrazikům, zraje začátkem července.

Otelo má jednu výjimečnou přednost – snáší i humusem chudší a sušší půdy.

ČERNÝ RYBÍZ

– české a slovenské odrůdy

Černý rybíz je mimořádným zdrojem vitamínu C a zároveň léčivou rostlinou. Pro vysoký obsah vitamínů, minerálních látek i jiných látek nezbytných pro lidský organismus je tím nejpřirozenějším lékem. Již v zápisích lidových léčitelů z 18. století je doporučován k pročišťování krve a k úpravě zažívání. Plody a listy obsahují sílice, tříslovinu a především vitamín C, přispívají k léčbě bronchitidy, srdečních potíží i vysokého krevního tlaku. Čaj ze sušených listů se užívá při nachlazení, při zánetu močových cest a revmatismu. Plody obsahují asi 5x více vitamínu C než citron. Průměrný obsah vitamínu C se pohybuje kolem 190–290 mg na 100 g plodů. U černého rybízu si ceníme obsahu bioflavonoidů, které zvyšují propustnost cévních kapilár a mají tak léčivý účinek na celý cévní systém člověka. Neméně významnou, především dietetickou složkou pro organismus jsou pektiny, které se uplatňují při výrobě marmelád a rosolů.

Keřům černého rybízu nejlépe prospívají přiměřené vlhké, propustné půdy s vysokým obsahem humusu. Vyhovují jim především nížinné, bezmrazé polohy do nadmořské výšky 350 m. V sortimentu jsou však zastoupeny i odrůdy (především z Velkých Losin a některé zahraniční), které dovedou dávat pravidelně vysoké výnosy i v podhorských oblastech.

Šlechtění a produkce množitelského materiálu

Na našem pracovišti v Sempře Velké Losiny šlechtíme rybíz již dlouhou řadu let. Je zde centrum udržovacího šlechtění a množení

velké kolekce odrůd černoplodého rybízu a bohatý genofond odrůd, ze kterého se vychází při novošlechtění. Máme vybudován tzv. prostorový izolát, kde jsou pěstovány zdravé rostliny. Z nich je odebrán materiál na zakládání tzv. matečnic – porostů jednotlivých odrůd v generacích E, Ell a C a ve zdravotních třídách VF a VT (tzn. viruprosty materiál či materiál testovaný na viry). V současné době množíme 12 odrůd černého rybízu, v pokusech máme nadějná novošlechtění.

Z matečnic rybízu se v zimních měsících řežou a odebírají jednoleté výhony. Ty se zpracovávají a expedují školkařům a pěstitelům po celém území ČR i do zahraničí. Každoročně zakládáme rozsáhlou rybízovou školkou s keřovými a stromkovými rybízy a dodáváme je na trh.

Nabídka starších, českých i zahraničních odrůd

Z nejstarších a nejnámějších odrůd českého původu, které se u nás pěstovaly v 60. až 80. letech minulého století, a které se již jen sporadicky vyskytují v našich zahradách, je nejnámější Karlštejnský dlouhohrozen, Nigra a Onyx, ze zahraničních pak Roodknop a Silvergieter – obě holandského původu, Fertodi – maďarský kultivar a Ben Lomond z Anglie.

Z dlouholetých zkušeností s pěstováním těchto odrůd vyplynuly jejich určité negativní vlastnosti. Například u Karlštejnského dlouhohrozu silné sprchávání květů za deštivého počasí a citlivost k mrazovému poškození ve dřevě. U odrůdy Onyx se začaly projevovat příznaky virového zvratu černého rybízu,

i u Nigry vysoká náchylnost k napadení hnědým padlím angreštovým a k namrzání.

Také zahraniční kultivary se neosvědčily pro náročnost na stanoviště, nestejnou dobu dozrání a malou odolnost k houbovým chorobám a k vymrzání.

Šlechtění nových odrůd

V 90. letech minulého století vzrůstal zájem

o černý rybíz nejen u drobných pěstitelů, ale i u velkopěstitelů. Silně se začalo rozvíjet šlechtění nových odrůd rybízu v ŠS ve Velkých Losinách a zároveň ve Výzkumném ústavu okrasných a ovocných plodin v Bojnicích na Slovensku.

Při výběru z vyšlechtěných hybridů se kladl důraz především na zdravotní stav, výnosový potenciál, chuťové a aromatické vlastnosti plodů a na regeneraci keřů po mechanizované sklizni. Tak vznikly odrůdy Démon, Moravia, Focus a Vebus ve Velkých Losinách a na Slovensku odrůdy Otelo, Eva, Viola a Favorit.

České odrůdy

V Losinách byla do křížení vybrána maďarská odrůda Fertodi I. pro své vlastnosti – dobrý zdravotní stav (netrpí hnědým padlím angreštovým), vysokou plodnost, ranost zrání a výbornou kvalitu plodů.

Odrůda Démon (registrována v roce 2000, kombinací křížení odrůd Fertodi I x Roodknop). Jedná se o nejranější odrůdu v sortimentu. V našich podmínkách zraje již koncem června. Není citlivá na poškození mrazem v době květu. Odolává hnědému padlí angreštovému, které se jen výjimečně objevuje po sklizni plodů na koncích letorostů. Keře jsou kulovité, nižšího vzrůstu. Má výrazně tmavě zelené listy s ostřejším lemem. Hrozen je středně dlouhý s velkými bobulemi, svěží lahodně nasládlé chuti. Je výborná jako stolní ovoce k přímé konzumaci plodů. Právě svou vynikající chutí patří k nejlepším černým rybízům. Daří se jí v podhorských oblastech.

Odrůda Moravia (2000) pochází ze stejného křížení. Zraje středně raně (4–5 dní před odrůdou Otelo) v 1. dekádě července. Květy dobře

je nenáročná na polohu, ale potřebuje kvalitní podmínky.

V matečnici uvidíte převážně jen kvalitní jednoleté pruty.

odolávají jarním mrazíkům, je středně odolná k padlí, není citlivá k antraknóze. Keř je kulovitého, vyššího tvaru se silnějšími vzpřímenými kosterními větvemi. Listy jsou velké, široké, jasně zelené vybarvené. Hrozen je kratší se středně velkými bobulemi s výraznou sladkokyselou chutí.

Focus (2003 Fertodi I x hybrid nšl.). Je raný, zraje hned po odrůdě Démon. Je vhodný společně s Démonem a Morávií do podhorských oblastí. Zdravotní stav je uspokojivý, v nepříznivých ročních období je náchylnější k hnědému padlí. Tvoří široce kulovité keře, které se pod tíhou ovoce částečně rozkládají. Hrozen je středně velký s velmi velkými bobulemi s příjemnou aromatickou chutí. Dobře se množí dřevitými řízkami i roubováním na meruzalku.

Odrůda Vebus (2003) vznikla křížením dvou hybridů. Zraje středně raně v 1. dekádě července. Zdravotní stav je stejný jako u Focusu, v některých nepříznivých letech je citlivější k padlí na vrcholcích letorostů. Tvoří vysoce

kulovité keře se středně silnými větvemi. Listy jsou středně velké, jasně zelené. Hrozen je střední délky s delší stopkou. Bobule jsou velké a pevné, výborné aromatické chuti. Odrůda je zvláště vhodná pro přímý konzum plodů. Velmi dobře se množí jak dřevitými řízkami, tak i roubováním. Plodnost je pravidelná a brzká. Lze ji s úspěchem pěstovat v podhorských oblastech.

Slovenské odrůdy

Z odrůd pro zahrádkářskou veřejnost je třeba vyzdvihnout odrůdu Viola (1987 Silvergieter x Holandský černý). Je nenáročná na polohu, lze ji s úspěchem pěstovat i v podhorských oblastech. Silně roste, tvoří vysoké, vzpřímené, středně husté keře. Potřebuje půdy dostatečně zásobené živinami, s dostatkem vláhy. Je středně odolná k hnědému padlí a ke sloupečkové rzi rybízů. Plodnost je vysoká, hrozny jsou delší s delší stopkou. Bobule jsou velké, nestejněměrně dozrávají. Chut je aromatická, sladce navinulá. Vyžaduje včasný zmlazovací řez, jinak obrost na větvích

rychle stárne, dochází k vyholování kosterních větví a plodnost se přenáší jen na obvod keře.

Odrůda Eva (1988 stejní rodiče jako u Violy) je náročnější na stanoviště, potřebuje půdy s dostatkem humusu. Tvoří mohutné keře. Zraje ve 2. týdnu července. Odolnost k hnědému padlí i ke sloupečkové rzi rybízů je střední. Je velmi plodnou odrůdou s dlouhým hrozem osazeným většími bobulemi sladkokyselé, příjemné chuti, s velkou výtěžností šťávy. Dobře se množí dřevitými řízkami, keře se musí včas zmlazovat.

Odrůda Otelo (nejstarší reg. 1983) pochází z křížení Boskopský černý x Silvergieter. Je středně náchylná k hnědému padlí a ke sloupečkové rzi rybízů. Na rozdíl od většiny černých rybízů snáší i sušší a chudší půdy. Zraje v 1. dekádě července. Keře jsou vysoké, vzpřímené, středně husté. Hrozen je delší s větší stopkou, osazený velkými bobulemi šťavnatě, aromatické chuti. Jedná se o kvalitní a výnosnou odrůdu do zahrady.

Favorit (1993) nemá uspokojivý zdravotní stav (je velmi náchylný k hnědému padlí angrušťovému, je prvním indikátorem této infekce). Skodí mu i jarní mraziky v době květu a trpí sprcháváním bobulí v deštivém období. Nehodí se do vyšších poloh, vyžaduje teplejší klima. Zraje středně raně. Keře jsou polo-vzpřímené, vysoké. Hrozen je dlouhý, bobule větší s měkkou slupkou, sladkokyselé aromatické chuti. Vyžaduje hlubší půdy dobře zásobené živinami.

Tyto české a slovenské odrůdy černého rybízů jsou zajímavé především pro drobné pěstitele do zahrádek. Jejich hlavním přínosem je ovoce výborné chuti vhodné pro přímý konzum i pro další zpracování a možnost pěstování vhodné vybraných kultivarů i v podhorských oblastech.

Danuše Straková
Foto autorka

Řízky černého rybízů připravené k výsadbě.

Slovenská odrůda Eva zraje po odrůdě Morávií, je náročnější na stanoviště.

